

Broj: 01-488/2019
Podgorica, 23. novembar 2019. godine
MP/MP

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, u skladu sa odredbom člana 41 stav 1 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore ("Službeni list CG", br. 42/11 i 32/14) i člana 40 Pravila o radu Zaštitnika/ce ljudskih prava i sloboda Crne Gore ("Službeni list CG", broj 53/14), nakon završenog ispitnog postupka daje

MIŠLJENJE

I Uvod

1. Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, XY, iz Podgorice, 9. avgusta 2019. godine, podnio je pritužbu na rad ZU Specijalne bolnice za psihijatriju Dobrota - Kotor.

U pritužbi je navedeno: da se 4. juna 2019. godine, samoinicijativno prijavio u ZU Specijalnoj bolnici za psihijatriju Dobrota - Kotor, radi liječenja zavisnosti od droge (heroina); da je primljen u tu ustanovu nakon sat vremena; da je nakon jednog mjeseca otpušten jer je bio pozitivan na testu na marihuanu; da je tokom tretmana pio metadon tri kubika; da ako ne pije metadon svaki dan može doći do ozbiljnih problema od krize pa čak i do smrti; da ga je načelnica XY, otpustila samo zato što joj je trebalo jedno bolničko mjesto, iako su mnogi bili pozitivni na marihuanu; da nakon otpuštanja nije pozvala nekog psihijatra iz Podgorice radi daljeg njegovog liječenja; da u toj ustanovi može da se unese bilo koja droga i da se ne vodi bolnički tretman u skladu sa propisima.

II Postupanje Zaštitnika

2. Povodom pritužbe Zaštitnik je pokrenuo ispitni postupak i 9. septembra 2019. godine, od ZU Specijalne bolnice za psihijatriju Dobrota - Kotor zatražio i dobio izjašnjenje na navode iz pritužbe u kojem se navodi: da je od 2016. kada je prvi put liječen u toj bolnici XY do sada četiri puta hospitalizovan; da je posljednje liječenje realizovano u periodu 04.07.-06.08.2019. godine, kada je otpušten zbog nemotivisanosti za uspostavljanje apstinencije tj, zloupotrebe psihoaktivnih supstanci (opijati i THC) tokom bolničkog liječenja; da je 06.08.2019. urađeno testiranje na psihoaktivne supstance (PAS) na odsjeku za narkomaniju, kojom prilikom su XY, XX., i WW bili pozitivni na PAS; da su istog dana XY i XX. otpušteni sa bolničkog liječenja, a WW. je otpušten 26.08.2019. godine, odmah po dobijanju Odluke Osnovnog suda u Podgorici o prestanku liječenja i nastavku izvršenja penalnih mjera, obzirom da se radilo o pacijentu sa zatvorskom kaznom i izrečenom mjerom bezbjednosti obaveznog liječenja od narkomanije, da nije tačan navod gospodina XY da je otpušten samo on iz razloga "što je dr XY trebalo jedno slobodno bolničko mjesto, iako su mnogi bili pozitivni na marihuanu"; da je XY za razliku od ostala dva pacijenta pored marihuane bio pozitivan i na opijate-

heroin, zbog kojeg je i primljen na bolničko liječenje 04.07.2019; da je istog dana 06.08.2019 godine, dakle na dan otpusta, dr XY kontaktirala dr XY (psihijatra nadležnog za supstitucionu terapiju metadonom u mjestu boravka pacijenta - Podgorici) kako bi istog informisala o potrebi daljeg ambulantnog liječenja XY i na otpusnoj listi u predloženoj terapiji navela da je neophodno nastaviti supstitucionu terapiju metadonom u dozi od 3ml ujutro i da nije istinit navod gospodina XY "da nakon otpuštanja doktorica nije pozvala nekog psihijatra iz Podgorice radi daljeg njegovog liječenja"; da što se tiče navoda XY da se u toj ustanovi može unijeti bilo koja droga mora se konstatovati da je djelimično u pravu, jer je bolnica prvenstveno zdravstvena ustanova, a ne zatvor, a imajući u vidu sve objektivne činjenice (nedostatak ograde oko bolnice, nedostatak obezbjeđenja i nemogućnost pretresanja posjeta, deficit zdravstvenog kadra) i napore da se to spriječi; da je jedan od mehanizama kontrole koji se sprovodi u praksi upravo nenajavljeno testiranje na psihoaktivne supstance (PAS) osoba na Odsjeku za narkomaniju, u cilju praćenja situacije i prevencije neželjenih događaja na odjeljenju; da je osnovna pretpostavka da su osobe koje dobrovoljno dođu na liječenje od bolesti zavisnosti motivisane za liječenje i uspostavljanje trajne apstinencije od PAS-a; da je u konkretnom slučaju, XY i tokom prethodne hospitalizacije (14.11.2018.-14.02.2019.) bio pozitivan na testiranju na PAS i tom prilikom čak i učesnik tuče, o čemu je obavještena i policija; da koncept liječenja na odsjeku za narkomaniju Odjeljenja za liječenje bolesti zavisnosti u ZU Specijalnoj bolnici za psihijatriju Kotor podrazumijeva detoksikaciju, tretman apstinencijalne krize i uspostavljanje inicijalne remisije od PAS-a, što po principima dobre kliničke prakse i iskustvima razvijenih zemalja podrazumijeva period bolničkog liječenja od, u prosjeku 4 nedelje; da je XY tokom poslednje hospitalizacije u toj bolnici bio hospitalizovan 29 dana; da Odsjek za narkomaniju ZU Specijalne bolnice za psihijatriju u Kotoru ima samo 9 bolesničkih kreveta i da je to praktično jedino mjesto za bolničko liječenje narkomana u Crnoj Gori (kapaciteti Klinike za psihijatriju KCCG i Odjeljenja psihijatrije u O.B. Nikšić su značajno limitirani, ali postoje); da dodatno opterećenje predstavljaju pacijenti sa izrečenom sudskom mjerom obaveznog liječenja od narkomanije koji se upućuju u našu ustanovu, kao jedinu ustanovu za realizaciju te mjere (zbog nedostatka zatvorske bolnice), a koji gotovo uvijek zauzimaju polovinu postojećih kapaciteta; da u tom kontekstu za liječenje zavisnika bez sudske mjere je na raspolaganju praktično 4-5 kreveta za praktično većinu zavisničke populacije u državi; da je bez obzira na sve probleme i teškoće u svakodnevnom radu zaposleno osoblje maksimalno angažovano na pružanju adekvatne zdravstvene zaštite i poštovanju prava svakog zavisnika na liječenje; da se shodno kućnom redu bolnice svakom zavisniku na bolničkom liječenju, prilikom prijema i tokom liječenja u više navrata predoči činjenica da nije dozvoljeno korišćenje PAS-a i da će u okolnostima pozitivnog testa na PAS biti otpušteni; da svako tolerisanje zloupotrebe psihoaktivnih supstanci tokom bolničkog liječenja bi predstavljao presedan i kršenje prava onih zavisnika koji su motivisani za liječenje i uspostavljanje apstinencije i da bi ustanovu dovelo u opasnost od mnogih neželjenih događaja; da je iznenađujuća činjenica da je XY i pored brojnih pritužbi na rad te ustanove, u međuvremenu, od posljednjeg otpusta, u više navrata kontaktirao bolnicu zbog ponovnog bolničkog liječenja, a imajući u vidu da mogućnost bolničkog liječenja postoji i na Klinici za psihijatriju KCCG (u mjestu boravka) i Odjeljenju psihijatrije u Nikšiću, dok je ambulantno liječenje dostupno gospodinu XY u mjestu boravka- Centru za mentalno zdravlje u Podgorici.

Uz ovo izjašnjenje dostavljena je kopija dokumentacije: izjava načelnice odjeljenja dr XY br.3650 od 18.09.2019. godine, kopija poslednjeg otpusnog pisma XY i kopije izvoda iz dekurzusa istorije bolesti XY tokom liječenja 2018. i 2019. godine.

III Utvrđene činjenice

3. Na osnovu osnovu pritužbe, izjašnjenja i dostavljene dokumentacije proizilazi:

- da se XY, nalazio na dobrovoljnom bolničkom liječenju u ZU Specijalnoj bolnici za psihijatriju Dobrota - Kotor, zbog bolesti zavisnosti od psihoaktivnih supstanci, u periodu od 04.07.2019 do 06.08.2019 godine;
- da je 06.08.2019. godine, u pomenutoj ustanovi na Odsjeku za narkomaniju, urađeno testiranje na psihoaktivne supstance (PAS), kojom prilikom je XY bio pozitivan na te supstance;
- da je imenovani 06. 08. 2019. godine, zbog nemotivisanosti za uspostavljanje apstinencije i zloupotrebe psihoaktivnih supstanci otpušten iz Bolnice;
- da je istog dana otpušten sa bolničkog liječenja i drugi pacijent iz istih razloga;
- da je dr XY, na otpusnoj listi za podnosioca pritužbe predložila nastavak supstitucione terapije;
- da je dr XY kontaktirala psihijatra nadležnog za supstitucionu terapiju metadonom u mjestu boravka pacijenta - Podgorici, dr XY i informisala ga o potrebi daljeg ambulantnog liječenja XY.

Relevantni propisi

4. Ustav Crne Gore („Službeni list CG., broj 1/2007 ")

"Svako ima pravo na zdravstvenu zaštitu". (član 69)

5. Zakon o zdravstvenoj zaštiti (Službeni list Crne Gore", br. 3/16, 39/16, 2/17, 44/18, 24/19, 24/19)

„Zdravstvena zaštita je organizovana i sveobuhvatna djelatnost društva sa ciljem da se dostigne najviši mogući nivo očuvanja zdravlja građana.

Zdravstvena zaštita predstavlja skup mjera i aktivnosti na očuvanju, zaštiti i unapređenju zdravlja građana, sprječavanju i suzbijanju bolesti i povreda, ranom otkrivanju bolesti i blagovremenom liječenju i rehabilitaciji. (član 2)

Građanin Crne Gore ima pravo na zdravstvenu zaštitu u skladu sa najvišim mogućim zdravstvenim standardima i dostignućima savremene medicinske teorije i prakse. (član 4)

Zdravstvena zaštita se sprovodi na načelima sveobuhvatnosti, kontinuiranosti, dostupnosti, cjelovitog i specijalizovanog pristupa zdravstvenoj zaštiti, kao i na načelu stalnog unapređenja kvaliteta zdravstvene zaštite". (član 10 stva 1)

Država obezbjeđuje prioritetne mjere zdravstvene zaštite koje su usmjerene na očuvanje i unapređenje zdravlja građana i dostupne su svim građanima.

Prioritetne mjere zdravstvene zaštite su: [...] zaštita mentalnog zdravlja građana (prevencija i promocija mentalnog zdravlja), liječenje i rehabilitacija lica sa mentalnim oboljenjima, lica oboljelih od bolesti zavisnosti, kao i smještaj i liječenje lica sa mentalnim oboljenjima koja mogu da ugroze sebe i okolinu u kojoj žive, u skladu sa posebnim zakonom. (član 16 stav 1 tačka 10)

6. Zakon o zaštiti i ostvarivanju prava mentalno oboljelih lica ("Službeni list Republike Crne Gore", br. 32/05, Službeni list Crne Gore", br. 73/1, 40/11 od 27/13)

"Lice ima pravo da bude liječeno i zbrinuto u zajednici, osim ako to objektivno nije moguće. Mentalno oboljelo lice ima pravo da se liječi u centru za mentalno zdravlje, odnosno psihijatrijskoj ustanovi koja je najbliža njegovom mjestu stanovanja ili mjestu stanovanja srodnika ili prijatelja i ima pravo da se vrati u zajednicu čim se utvrdi da njegovo zdravstveno stanje to dozvoljava. (član 13 stav 2)

Mentalno oboljelo lice dobrovoljno ili prisilno smješteno u psihijatrijsku ustanovu ima pravo da: [...] bude otpušteno iz psihijatrijske ustanove uz bezbjednu podršku za prihvatanje u zajednici. (član 18 stav 1 tačka 15)

7. Kućni red ZU Specijalne bolnice za psihijatriju Kotor

" Svako lice koje se nalazi na bolničkom tretmanu u ZU Specijalnoj bolnici za psihijatriju Kotor ima pravo biti upoznato u vrijeme prijema, a kasnije na svoj izričit zahtjev, sa svojim pravima i dužnostima te poučeno o tome kako može ostvariti svoja prava. (član 4 stav 1 alineja 1)

Po prijemu na odgovarajuće odjeljenje lice se upoznaje se sa odredbama ovog Kućnog reda, odnosno o svojim pravima i obavezama. (član 9 stav 2)

Lica na bolničkom liječenju dužna su se primjerno ponašati u prostorijama Odjeljenja.

Zabranjeno je: galamiti, psovati, tući se, pušiti na nedozvoljenim mjestima i uništavati imovinu, kao i vršiti druge nedozvoljene aktivnosti kojima se remeti život, rad i medicinski tretman drugih pacijenata u Odjeljenju. (član 46 stav 1 alineja 1)

8. Zakon o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda CG („Službeni list CG., broj 42/11 i 32/14) propisano je

"Nakon završetka ispitivanja povrede ljudskih prava i sloboda Zaštitnik/ca daje mišljenje o tome da li je, na koji način i u kojoj mjeri došlo do povrede ljudskih prava i sloboda". (član 41 stav 1)

V Zaključna ocjena

9. Na osnovu sprovedenog ispitnog postupka, raspoložive dokumentacije, te utvrđenog činjeničnog stanja proizilazi: da se XY, u gore navedenom periodu, nalazio na bolničkom liječenju u ZU Specijalnoj bolnici za psihijatriju - Kotor, zbog bolesti zavisnosti od psihoaktivnih supstanci i primao odgovarajuću terapiju. Međutim, tokom liječenja po ustaljenoj praksi imenovanom je urađeno testiranje na psihoaktivne supstance (PAS) što je dalo pozitivan rezultat i pokazalo da je podnosilac pritužbe nemotivisan za dalje liječenje i da nije ispoštovao pravila liječenja.

Na dan otpusta načelnica Odjeljenja za bolesti zavisnosti je podnosiocu pritužbe propisala odgovarajuću terapiju i radi daljeg liječenja kontaktirala psihijatra nadležnog za supstitucionu terapiju, metadonom u mjestu boravka pacijenta - Podgorici.

10. Kod ovakvog stanja stvari Zaštitnik nije našao da su postupanjem ZU Specijalne bolnice za psihijatriju - Kotor podnosiocu pritužbe povrijeđena prava.

11. U odnosu na navode podnosioca pritužbe da se u pomenutoj ustanovi može unijeti bilo koja droga, Zaštitnik ukazuje da su zdravstvene ustanove koje su usmjerene između ostalog, na bolnički tretman zavisnika, otvorenog tipa. Evidentno je da je ova pojava prepoznata u funkcionisanju ustanova koje su otvorenog tipa i da postoje rizici zloupotrebe psihoaktivnih supstanci.

12. Specijalna bolnica za psihijatriju Kotor, kao jedan od mehanizama kontrole sprovodi nenejavljeno testiranje na psihoaktivne supstance osoba na Odsjeku za narkomaniju, u cilju praćenja situacije i prevencije neželjenih događaja na odjeljenju. Osnovna pretpostavka je da su osobe koje dobrovoljno dođu na liječenje od bolesti zavisnosti više motivisane za liječenje i uspostavljanje trajne apstinencije od psihoaktivnih supstanci. Pored medicinskog i psihosocijalnog tretmana koji podrazumijeva grupni psihoterapijski rad, radno okupacionu terapiju, terapijsku zajednicu, motivacija samog pacijenta je ključan dio sveukupnog programa tretmana.

13. Međutim, kao glavni uzrok neuspjeha liječenja bolesti zavisnosti identifikovana je slaba motivisanost ovih pacijenata i lako odustajanje od tretmana i programa liječenja, kao i u slučaju podnosioca pritužbe. Zaštitnik smatra da je potrebno sagledati i sistematski rješavati ovaj problem planiranjem dugoročnih i održivih sistema podrške i jačati saradnju i koordinaciju svih nadležnih organa i tijela koji se bave bolestima zavisnosti. Takođe, neophodno je nastaviti sa jačanjem kadrovske kapaciteta i kontinuiranim obukama svih zaposlenih koji rade sa psihijatrijskim pacijentima sa akcentom na bolesti zavisnosti.

Istovremeno je važno ukazati na potrebu za suštinskim implementiranjem programa tretmana koji su usmjereni na liječenje bolesti zavisnosti (kao npr. "Program 12 koraka") i evaluaciju postignutih rezultata u odnosu na fizičke i mentalne funkcije za svakog pacijenta pojedinačno, kako bi se stekao potpuni uvid u efikasnost sprovedenih mjera tokom liječenja.

ZAMJENICA ZAŠTITNIKA
LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA CRNE GORE
Zdenka Perović

Dostavljeno:

- podnosiocu pritužbe
- ZU Specijalna bolnica za psihijatriju Kotor
- a/a

